

De wereld omgekeerd

Kerstnacht, 24 december 2016, Ledevaertkerk Chaam

Ds. Sara Dondorp

Eerste lezing: Jesaja 9:1-7

Tweede lezing: Lucas 2: 1-20

Overdenking

Gemeente van Jezus Christus,

Het liefst had ik vanavond een verhaal verteld, over gezelligheid en warmte, over lichtjes en over vrede. Maar daarvoor zitten me teveel nieuwsberichten in de weg. Er komt op dit moment zoveel duisternis op ons af. Groeiende onrust, een vreselijke aanslag in Berlijn. Een vader uit Damascus die z'n zoon in Duitsland vraagt of hij veilig is. De wereld op z'n kop, denken wij dan. Het volk dat in donkerheid wandelt, een land van diepe duisternis...

Onwillekeurig denk ik aan de beelden van die lange rij bussen. De groene bussen waarmee de inwoners van Aleppo geëvacueerd zouden worden. Als het in onze tijd ergens een land van diepe duisternis is, dan is het wel in Aleppo, waar vrijwel elk huis kapotgeschoten is en waar geen enkele straat meer veilig is. Dank zij het twittermeisje Bana wist heel de wereld hoe onvoorstelbaar donker en uitzichtloos die duisternis was. Het voelt als een geruststelling, dat zij en haar ouders gered zijn. Alsof we, tussen al die vluchtelingen, iemand persoonlijk kennen. En toch zijn we er niet helemaal gerust op. De oorlog in Syrië is voorlopig nog niet uitgewoed. En zelfs als dat zo zou zijn, dan nog zijn zovele gebouwen, en nog veel meer mensenlevens ernstig beschadigd. Een grauwsluiert van pijn ligt er over het land. Uitzichtloosheid, moedeloosheid, hopeloosheid.

Te midden van dit soort uitzichtloze donkerheid, is er een profeet die durft te spreken over een groot licht. Over vreugde, over toekomst, over hoop. Menselijke verwachtingen keert hij volledig binnenstebuiten. Deze profeet spreekt het over stampende laarzen, in onze tijd had hij ook kapotgeschoten huizen kunnen noemen. Is het mogelijk om daar hoop en licht te zien? Is dat niet de wereld op z'n kop? Deze wereld omgekeerd? De profeet Jesaja blijft tegen de klippen op hopen op licht. Bijna tegen beter weten in spreekt hij over een toekomstperspectief. De grauwe werkelijkheid die hij om zich heen ziet, keert hij binnenstebuiten: deze wereld omgekeerd! Daar waar de komst van licht en uitzicht onmogelijk lijkt, daar bezingt hij het visioen van een groot licht, het vooruitzicht van een wonderbare raadgever, of liever: iemand die plannen maakt voor de toekomst. Licht aan het eind van de tunnel! Geen uitzichtloze nieuwsberichten, maar hoop op vrede! Nieuwsberichten zijn bijna altijd uitzichtloos. Die moeten zich houden aan de naakte feiten. Maar profeten mogen visioenen zien: mogen hopen en verwachten. Zij mogen het onmogelijke denken. Mogen dromen over een God die mensen naderbij komt. God die zich midden tussen de mensen laat zien, als bron van hoop, licht, vrede, verzoening en vooral: zicht op toekomst. Misschien wel zoals Bana, die midden in de puinhopen twitterde, die die wereld liet weten dat het fout ging, maar daarmee een deur opende naar een nieuwe toekomst.

Ik denk aan het gedicht 'Credo' van Remco Campert, over geloof in het onmogelijke, tegen de naakte waarheid in:

“ik geloof in een rivier
die stroomt van zee naar de bergen
ik vraag van poëzie niet meer
dan die rivier in kaart te brengen

ik wil geen water uit rotsen slaan
maar ik wil water naar de rotsen dragen
droge zwarte rots
wordt blauwe waterrots

maar de kranten willen het anders
willen droog en zwart van koppen staan
werpen dammen op en dwingen
rechtsomkeert.¹

De profeet is als een dichter die tegen de stroom in gaat. Die zijn blik op de wereld omkeert en anders kijkt. Hij kijkt niet naar de godverlaten ellende van de oorlog, maar naar naar het licht van de hoop, de hoop waarin God mensen naderbij komt. Juist in de diepste duisternis is het licht goed zichtbaar. Dat is niet een klein lichtje, een kaarsje, een klein sprankje hoop. Nee, de profeet spreekt meteen over een groot licht, dat de duisternis volledig zou kunnen verjagen. Midden in het donker wordt een toekomst van hoop zichtbaar!

Een visioen van nieuwe toekomst, juist daar waar geen uitzicht mogelijk lijkt. Juist waar het leven godverlaten lijkt, komt God mensen tegemoet. Dat is ook wat de evangelist Lucas in zijn verhaal vertelt. Het verhaal is voor ons zo vertrouwd geworden, dat we het ongeloofelijke er bijna niet meer in horen. Over die volkstelling, uitgevaardigd door de Romeinse keizer. Zo'n machthebber, die heel de wereld in beweging kan zetten. Het lijkt een verhaal over menselijke macht te gaan worden. Een eenvoudige timmerman uit Nazaret gaat op pad, met zijn vrouw. Maar ongewild brengt die Romeinse machthebber deze twee mensen precies op de plek waar ze volgens de profetie zouden moeten zijn. In de stad van koning David, in Bethlehem. Koninklijk is hun komst echter allerminst. In het gastenverblijf is voor hen geen plaats. Of moeten we zeggen: het gastenverblijf is voor hen niet de juiste plek. Een herbergier die hen de deur wijst, komt er niet in voor. We horen alleen dat er geen plaats is, dat dit niet de plaats is. Dit kind wordt niet op een gangbare plek geboren, maar daar waar niemand hem verwacht. Dat is zijn rol: tegen alle verwachting in mensen hoop geven. Wat menselijkerwijs gesproken onmogelijk is: een rivier die naar boven stroomt, een maagd die zwanger wordt, een jong meisje dat de belegering van de grote stad overleeft, een kind dat wordt geboren daar waar geen plaats voor hem is... Net als bij de profeet Jesaja wordt hier de wereld omgekeerd. In een wereld waar machthebbers mensen in beweging brengen, wordt op een onmogelijke plek nieuwe toekomst geboren. En precies zo, op de meest onmogelijke manier, komt God mensen naderbij.

Vervolgens zijn we ineens in het donker. Herders die 's nachts waken bij hun kudde. Midden in de duisternis zien ze ineens een groot licht. Een bevreedend en vreeswekkend licht. Het is een engel die ze geruststelt. Een boodschapper uit de hemel. Brenger van een goddelijke boodschap. Die vertelt over een redder die geboren is in de stad van David. Een klein en kwetsbaar kind, dat nieuwe toekomst mogelijk maakt. Een kindje dat tegelijk ook een redder is. Een beloftevol kind zoals waar eeuwen eerder Jesaja over sprak. Lichtdrager, vrede-stichter, brenger van nieuwe hoop. Het is zo'n prachtige boodschap, dat de hemel ervan gaat zingen.

¹ Remco Campert, in: *Water, een bloemlezing van Nederlandstalige gedichten*, RVU educatieve omroep, Hilversum, 2000, p. 9.

Stel je voor! De hemel boven dat donkere veld met schapen wordt stralend licht van zingende engelen. Engelen die zingen over vrede en herders die daarnaar luisteren. Hoe onvoorstelbaar kan een verhaal zijn! Het is als een rivier die van de zee naar de bergen stroomt, als een krant die geen naakte waarheid, maar visioenen beschrijft. De herders vergeten hun angst en geloven de hemel. Even bestaat de wereld alleen maar uit schoonheid en vrede. Het is een momentopname, want keizer Augustus is nog steeds de baas, en koning Herodes laat zich niet veel later van zijn wreedste kant zien. De zwarte krantenwerkelijkheid bestaat nog steeds. Maar voor wie het wil geloven, bestaan de engelen óók. En de hoop dat het anders kan in de wereld, voor wie het wil zien. Het geloof dat rivieren naar boven kunnen stromen en dat vrede mogelijk is, zelfs daar waar het nu een puinhoop is. Dat is de boodschap die het kerstkind elk jaar opnieuw brengt. Licht tegen de achtergrond van een donkere wereld. En wanneer wij, net als de herders, geloven in dat licht, wanneer wij op weg gaan naar vrede en welbehagen, dan zal het licht ook komen. Want hij, het kerstkind, is ons voorgegaan, door het donker heen. In dit kerstkind komt God de mensen tegemoet, om ons aan te sporen elkaar tegemoet te komen. Bij het licht dat Jesaja zag, bij het licht van de engelen, moet het toch mogelijk zijn dat wij elkaar in het licht zetten, en – hoe klein en kwetsbaar ook – licht en warmte uitdragen. Want we hebben elkaar nodig om ons niet door duisternis of angst te laten bedwingen. In het licht van Kerstmis mogen we horen dat de kracht van verzoening sterker is dan elke haat. Zo blijkt mijn verhaal toch nog over de kerstboodschap van licht en vrede te gaan!
Amen.